

Dotek

Sabina Panáčková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Ústav designu oděvu a obuvi

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Sabina PANÁČKOVÁ**
Osobní číslo: **K10097**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimedia a design – Design oděvu**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Dotek**

Zásady pro vypracování:

Výtvarné zpracování a realizace finálních návrhů, 4-7 modelů.

Technická a teoretická příprava projektu, sběr potřebných informací, vyhotovení práce dle zadaných parametrů.

Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, vypracování vlastních závěrů.

Celou práci student odevzdá také na CD, v elektronické podobě.

ROZSAH PRÁCE:

Výtvarné řešení designu oděvu ve variantách, výběr materiálu, stříhové řešení, realizace vybraných oděvů.

Výtvarná dokumentace, vše ve formátu A4.

Odevzdání ve 3 stejnopisech v pevné vazbě.

Rozsah bakalářské práce: viz zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

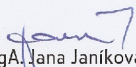
Seznam odborné literatury:

1. SLOWÍK, Josef, Speciální pedagogika, 1. vydání, Praha:Grada 2007, 160 str., ISBN 978-80-247-1733-3
2. MEDVĚDĚVOVÁ, Jiřina, S bílou holí, 1. vydání, Karmelitánské nakladatelství 2004, 90 str., ISBN 80-7192-901-8

Vedoucí bakalářské práce: MgA. Mária Štranecková, ArtD.
Ústav designu oděvu a obuvi
Datum zadání bakalářské práce: 10. prosince 2012
Termín odevzdání bakalářské práce: 17. května 2013

Ve Zlíně dne 12. prosince 2012

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.

ředitelka

doc. Mgr. Ivan Titor

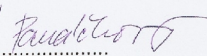

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně ..... 14.5.2013 .....

SABWA PANAČKOVÁ

Jméno, příjmení, podpis

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoké škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané učezečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce požítovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

²⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

³⁾ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává neotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

Abstrakt

Před pár lety se mi do rukou dostala kniha s povídkou Johna Varleye - *Kam oči nedohlédnou*. Autor zde popisuje život a chod komunity lidí handicapovaných hluchoslepotou. Moji zvědavost, jak ve skutečnosti funguje svět ve tmě a tichu, nemohlo ukojit pár vět vepsaných do listů knihy. Měla jsem potřebu naučit se víc, proto je ústředním námětem mého zkoumání právě slepota. Mým cílem tedy je přiblížit vám svět ve tmě - prostředí nevidomých. Pomocí své kolekce vás chci upozornit na kouzlo a hodnotu doteku. Využívám oděv jako nositele informace. Snad vás tedy má práce přivede k drobnému zamyšlení nad tímto tématem a bude pro vás stejně podnětná jako byla pro mne povídka Johna Varleye.

Klíčová slova: Slepota, komunikace, hmat, Braillovo písmo, módní kolekce

ABSTRACT

A couple of years ago I read a story from John Varley - *The Persistence of Vision*. The author describes the world and the surrounding of a deafblind community. Such a short story could not satisfy my curiosity about the world of silence and darkness. I felt the need to learn more, and that is the reason the main topic of my investigation was blindness. My aim is to interpret the world of darkness - the world of blind people. By the means of my collection, I want to stress on the importance of touch. I use the clothing as an expression of information. I hope my work evokes a little thought over this topic and will be as inspiring to you as the story from John Varley was to me.

Keywords: Blindness, communication, touch, Braille, fashion collection

Mé poděkování patří všem, kteří mi s prací ochotně pomáhali. Rodině a přátelům chci poděkovat za oporu a trpělivost. Za odborné konzultace PhDr. Kateřině Stejskalové, PhDr. Daniele Lapšanské a v neposlední řadě vedoucí práce Mgr.art Márii Štranekové, Art.D

Prohlašuji že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 SLEPOTA.....	10
1.1 ZRAK A JEHO VADY.....	11
1.1.1 Zrak.....	11
1.1.2 Kdo je zrakově postižený?.....	11
1.2 KOMPENZACE ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ.....	12
1.2.1 Handicapovaný jedinec a jeho postavení ve společnosti.....	12
1.2.2 Kompenzační činitelé.....	13
2 KOMUNIKACE.....	19
2.1 VLASTNÍ ZKUŠENOSTI.....	19
2.1.1 Rady jak komunikovat s nevidomým.....	21
2.2 ODĚV NOSITELEM INFORMACE.....	22
2.2.1 Revoluce - Japonští návrháři.....	23
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	29
3 KONCEPT KOLEKCE.....	30
3.1 MATERIÁL.....	30
3.1.1 Barevnost.....	32
3.2 STŘIHY.....	32
3.3 POPIS JEDNOTLIVÝCH MODELŮ.....	33
III PROJEKTOVÁ ČÁST.....	39
4 NÁVRHY.....	40
5 FOTOGRAFIE.....	46
ZÁVĚR.....	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	57
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	58
SEZNAM TABULEK.....	60

ÚVOD

Povídka „Kam oči nedohlédnou“ od Johna Varleye vás ohromí a vtáhne do děje zvláštního světa. Světa, který je hodně vzdálený tomu našemu, ale při tom vám bude připadat velmi povědomý a blízký. Autor mi nedovolil přestat přemýšlet nad hranicí reality a fikce. Chtěla jsem vědět víc a dostat se pod povrch tohoto tématu, zjistit co je pravda a co ne. Proto se ve své práci zabývám právě zrakovým postižením, které pro mne znamená onen zvláštní svět ve tmě. Chci se podělit o dojmy a získané informace ze svého zkoumání a tak se pokusit zúžit propast, kterou jsme vytvořili pomocí norem naší společnosti. Propast mezi handicapovanými a mezi těmi, kteří žádným znevýhodněním netrpí.

Považuji toto téma za velmi výjimečné a také svým způsobem choulostivé, protože vše co se přímo dotýká společenského problému může být citlivým tématem.

Mým cílem je tedy alespoň z části nastínit čtenáři realitu světa nevidomého člověka a poskytnout mu informace, které by mohl případně prakticky využít. Jedná se především o vymezení základních pojmů ale také například o rady v komunikaci s nevidomým. Samozřejmě, nezbytnou součástí práce jsou mé vlastní zkušenosti a názory.

Je velmi těžké zkoumat toto téma z pohledu módy. Oděv je pro mne v tomto případě komunikačním médiem. Připisuji mu myšlenku a příběh. Proto se v tomto ohledu pokusím navázat v teorii na revoluční tvorbu Japonských designérů 80. let minulého století. Neopomenu ani jejich pokračovatele ve směru dekonstrukce. V jejich tvorbě je možné sledovat, jak lze hravě předat publiku jakoukoli myšlenku pomocí módy.

Bohužel není v mých silách vypovědět vše, co jsem se v rámci svého zkoumání naučila. Obě témata – slepota a dekonstrukce v módě jsou příliš obsáhlá. Musela jsem proto vybrat jen to nejdůležitější a poskytnout čtenáři pouze první impulz v podobě základních informací.

Na nich je také postaven koncept celé kolekce. Bylo nutné vytřídit z nepřeberného množství poznatků a inspirace rozhodující prvky a tím určit přesný směr mé práce. Proto se zaměřuji pouze na úplnou slepotu. Od tohoto faktu se vyvíjí celý proces mé praktické práce - výběr materiálu, barevnosti i střihu.

Nechte se tedy prosím inspirovat k drobnému zamyšlení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 SLEPOTA

Od science fiction k realitě nebývá často daleko. Velmi poetická a inspirativní povídka z děl Johna Varleye se mi nestala pouze snovou inspirací, ale také velkou výzvou, jak už bylo naznačeno v úvodu. Dnešní společnost a její normy často vytvářejí, i když neviditelné, bariéry mezi svými členy.

Abych mohla tyto pomyslné překážky sama překonat a lépe se tak orientovat v pro mne neznámém světě, musela jsem se seznámit s jeho chodem a zásadami. Základním cílem první kapitoly je tedy podat čtenáři dostatek informací o zraku a jeho vadách, které mu pak přiblíží svět nevidomého.

Není mým záměrem unudit vás nepřeborným množstvím pouček a řadou dlouhých teoretických odstavců na téma slepoty. Existuje jich celá řada, jak z pohledu medicíny, tak i pedagogiky. Mne však velmi oslovily krátké povídky Rudolfa Krchňáka, které bych ráda použila jako praktický a ilustrační materiál. Jeho texty nejsou nahraditelné žádnou poučkou ani odborným popisem a jen s jejich pomocí je možné problematiku lépe pochopit.

„Rudolf Krchňák byl mimořádnou osobností, uznávanou nejen u nás, ale i v celoevropském hnutí nevidomých. Byl člověkem výjimečného intelektu, nadání a všestranného vzdělání. Všechny tyto dary dal plně do služeb těm, kteří měli, stejně jako on, potíže se zrakem. Práci ve slepeckých organizacích cítil jako svoji potřebu i morální povinnost.“¹

Jeho krátká povídka Věčná tma pojednává o zdánlivě nezastupitelné funkci zraku.

Věčná tma

„Nechejme básníkům metafory a novinářům ustálené fráze. Ty první vyjadřují krásně a ti druzí pohodlně to, co je často velmi těžké říci přesně.“

To rčení o "věčné tmě" snad také kdysi bylo básnickou metaforou, než se stalo otřelou frází, která způsobem vzbuzujícím soucit označuje život bez zrakových vjemů. Hrůzu věčné tmy však prožívají horníci zasypaní v šachtách i nemocní ležící v temném pokoji. Ti snad znají hrůzu tmy, trýzeň očí, jejichž zřítelnice se marně rozšiřují, aby zachytily obraz nejbližšího okolí.

Tma je právě tak zrakovým vjemem jako světlo. Kdo přestane vnímat světlo, přestane vnímat i tmou. Zmizí rub i líc světla, ale svět se proto nezřítí do bezedné propasti tmy. Svět je dále kolem tebe, zvučí, zpívá i skřípe, voní i páchne, hladí i drásá. Lidé pro tebe ztratili pohledy, výraz tváře i gesta, ale jejich hovor i mlčení tě dále nechávají vnikat do jejich nitra. Ztratil jsi zrak, ale stojíš dál uprostřed života plného a plodného, dovedeš-li se do něho zapojit tvořivou prací, neboť ona jediná udržuje v jeho věčně omlazujícím

proudu i ty, kteří zrak mají.

Ty nemáš zrak. Jedna cesta k lidem a věcem je ti uzavřena, a to ta cesta nejkratší. Někdo drahý stojí před tebou a ty mu chceš podat ruku, ale mezi ním a tebou je hustá mříž. Musíš tu mříž obejít. Snad ten někdo drahý nebude mít dost trpělivosti na tebe čekat. Ano, každý s tebou musí mít trochu trpělivosti, protože jsi ztratil tu nejkratší cestu. Ztratil jsi víc než pohled pomněnkových dívčích očí, víc než východ slunce v letním jitru.

Ale i těmi delšími cestami dojdeš k cíli a snad dohoníš i ty, kteří šli tou cestou nejkratší. Musíš však jít dvojnásob rychle. Snad dohoníš i toho drahého, který neměl dost trpělivosti čekat, až obejdeš mříž, která vás od sebe dělila. Nehněvej se proto na něho, jemu nebylo trpělivosti třeba, on měl to štěstí nejkratší cesty - cesty pohledu.“²

Bohužel zcela bez odborného textu se neobejdeme. Následující řádky vymezí základní pojmy, neméně důležité k pochopení mé inspirace a práce.

1.1 Zrak a jeho vady

1.1.1 Zrak

Při získávání většiny informací nám pomáhá právě zrak, a to z více než 80%. Pomocí něj jsme schopni získat co nejvíce informací v co nejkratším čase. Je nezbytný při orientaci v prostoru, rozpoznání tvarů, hloubky obrazu, vzdálenosti, světla, barvy, objemu, polohy atd. Kateřina Stejskalová (čerpá z práce Libuše Ludíkové) uvádí, že zrak výrazně ovlivňuje utváření správných představ, rozvoj pozornosti, paměti, myšlení a řeči, ovlivněny jsou i emoce.³

1.1.2 Kdo je zrakově postižený?

„Podle SONS (Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR) jsou osoby se zrakovým postižením lidé s různými druhy a stupni snížených zrakových schopností. Poškození jejich zraku je natolik vysoké, že jej nelze odstranit běžnou korekcí. Jako jsou například dioptrické brýle. (Pokud je možná pouze tato korekce a člověk s nimi vidí bez problémů, jedná se o zrakovou vadu lehčího stupně. Jedinec tak není nijak omezen ve své obvyklé činnosti, a v přístupu k informacím.). V tom případě, kdy obyčejné brýle nestačí na odstranění vad a člověk je tak omezen v různých oblastech svého života (orientace a samostatný pohyb, pracovní uplatnění, sociální oblast apod.), jedná se o člověka s těžkým zrakovým postižením. Skupina těžce zrakově postižených se dále dělí na nevidomé a slabozraké.“⁴

1.2 Kompenzace zrakového postižení

1.2.1 Handicapovaný jedinec a jeho postavení ve společnosti

Každý člověk chce být začleněn do společnosti, je v jeho zájmu stát se její součástí. Avšak znevýhodnění (handicap, v tomto případě slepota) se projevuje jako omezení vyplývající pro jedince z jeho vady či postižení (vada, porucha, defekt - narušení, abnormalita psychické, anatomické či fyziologické funkce). To pak ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj (s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociálním činitelům) normální.

Pro odstranění nebo částečné zmírnění těchto nevýhod jsou ve školním systému zřizovány speciální třídy či programy. Následně jsou vytvářena pracovní místa, handicapovaným je nabídnuta možnost bezbariérového bydlení, sociální pomoc a podpora samostatného a nezávislého života.

Je pravdou že státní aparát je schopen podporovat, především finančně, životy lidí s handicapem. Existuje také mnoho nadačních fondů, které každoročně přispívají. Avšak aby byla role handicapovaného člověka ve společnosti úplná a doceněna, musí být tento člověk akceptován a plně přijat právě „zdravými“ jedinci společnosti. Proto je důležité seznámit se s touto problematikou a snažit se pochopit životy druhých. Dále si musíme také uvědomovat, že handicap není nemoc, kterou lze léčit. Tato vada je součástí jedince, proto není nutné jej považovat za nemohoucího pacienta, jeho zdraví nemusí být nijak ohroženo.⁵

Bohužel naše společnost funguje na základě určitých pravidel, psaných ve formě právnických zákonů, či na základě norem utvářených společnostmi „spontánně“. Ať už chceme nebo ne, není možné se od těchto pravidel zcela distancovat. Je tedy běžné a pochopitelné, že se člověk snaží bránit všemu co normativní není. Toto tvrzení ostatně dokládají mnozí odborníci z oblasti psychologie, sociologie či speciální pedagogiky. Bohužel právě handicap vybočuje z norem.

Ani já nejsem výjimkou. Trvalo mi dlouho dobu, než jsem se odvážila přistoupit k tomuto tématu zodpovědně a „tvář v tvář“. Já sama jsem také pochybovala. I když mám za sebou drobné zkušenosti s handicapovanými dětmi, přece jen jsem byla před prvním setkáním s nevidomým člověkem velmi nervózní. Snažila jsem se proto pečlivě připravit, aby bylo setkání pro obě strany co nejpříjemnější.

Dnes už vím, že není čeho se obávat. Naopak! Velmi mi pomohly každé konzultace a každý rozhovor. Vždy jsem byla mile překvapena vřelostí a především zájmem o téma

mé bakalářské práce. Na první pohled se nám totiž může zdát, že zrakově postižený člověk módu k životu nepotřebuje a není pro něj důležitá. Opak je však pravdou. Jak píše výše, každý znevýhodněný člověk se snaží začlenit do společnosti. Proto je pro něj velmi důležité aby vypadal dobře a nijak „nevybočoval z řady“. A nejen to, móda se stala pro mnohé vášní. Každá žena je ráda obdivována pro svůj vzhled. Proto je pro ni nezbytné orientovat se v trendech a neustále se zajímat o svůj šatník, make-up apod. Takové tvrzení se nevztahuje pouze na ženy.

Podobným tématem jako je vztah nevidomého k módě se v jednom ze svých projektů zabýval také Hussein Chalayan. Nevidomým předložil rozmanité druhy oděvů různých módních značek, nechal je vybrat podle jejich mínění nejlepší z nich. Snažil se tak poukázat na to, že ne vždy logo známé společnosti prodává produkt a stává se tak nedůležitým.

I když zrakově postižení nemohou ocenit dokonalé vypracování oděvu či skvělý krejčovský detail, jejich zájem o módu je velký. Svoji pozornost věnují pečlivému výběru především materiálu a pohodlnosti střihu.

1.2.2 Kompenzační činitelé

Stejskalová dále uvádí, že v případě kdy jeden, či více, ze smyslů nefunguje, nebo je jeho fungování omezeno, ostatní smysly kompenzují dopady této nevýhody. Pravdou ale zůstává, že není možné chybějící smysl plně nahradit. Tzv. kompenzační činitelé se rozdělují do dvou skupin:

- Nižší kompenzační činitelé: sluch, hmat, čich, chuť
- Vyšší kompenzační činitelé: myšlení, paměť, řeč, představitivost

Sluch je nezbytným prostředníkem v komunikaci a sociálním kontaktu, hmat je mimo jiné podstatný v prostorové orientaci, čich a chuť jsou smysly varovné, upozorňující nás na nebezpečné látky nebo třeba na zkažené potraviny. Myšlení, paměť, pozornost, představitivost umožňují, aby se veškeré informace mohly spojit a být prakticky využitelné v běžných každodenních aktivitách, které byly dříve realizovány pod kontrolou zraku a vázány na zrakovou zpětnou vazbu.⁶

Pro mou práci je nezbytně nutné se prvořadě s teorií funkce hmatu. A to zejména z toho důvodu, abych snáze pochopila důležitost informací, které člověku přináší právě *haptika*. Tyto informace mi poskytují teoretická a praktická fakta důležitá především pro správný výběr materiálu.

Hmat

Hmat je soubor několika různých smyslů, které pomocí receptorů v kůži umožňují získávat informace z bezprostředního okolí. Hmat zahrnuje vnímání dotyku, tlaku, bolesti, chladu, tepla, vpichu, vibrací a polohy těla. Je zajímavé, že hmat člověk nevnímá jen jedním malým orgánem jako je to u ostatních smyslů, ale téměř celým povrchem těla. Mozek přitom zpracovává a vnímá jen ty nejdůležitější podněty. Nejdůležitější hmatové receptory jsou umístěny v kůži, a to s různou hustotou - nejcitlivější místo hmatu je na konečcích prstů a na špičce jazyka, naopak nejméně je jich na zádech.⁷

Každý z nás je schopen komunikovat pomocí doteků – haptiky. Myšlenky a pocity, které sdělujeme dotekem si často ani neuvědomujeme. Například pouhé podání ruky, kolik toho za nás vypoví, či poplácání po zádech nebo pohlazení. Ve druhé kapitole si budete moci přečíst o mém uvědomění si doteku. Ale teď vám chci opět citovat srovnání pohledu a hmatu od R. Krchňáka:

„Oči, to jsou ptáci Ohniváci, rychlost a dálka jsou jejich rodnými sestrami. Svobodně si létají, i když je tělo spoutáno okovy nebo nemocí. Vesmírné dálky přemohou sedmimílovými botami čoček teleskopů, tmu kouzelným proutkem lamp. Okouzlují se vlastní krásou a měří svou vlastní hloubku v stříbrné ploše zrcadla. Oči, dojaté vlastní krásou, oči pronikající závrakem Roentgenovy lampy útroby lidského těla, oči sledující koloběh atomů neuvěřitelnou ostrozrakostí mikroskopu, jak by bylo možné vám vyčítat, že říkáte tisíckrát denně těm, kterým sloužíte, že bez vás není života! Jak smutné, chudé jsou ve srovnání s vámi ruce.

Ruce, to nejsou ptáci Ohniváci. Ruce nelétají, rychlost a dálka jsou pro ně ztraceným rájem. Jsou těžkopádné a příliš hmotné. Nezachytíš jimi skřivana v oblacích, ani motýla tančícího nad kvetoucí loukou. Zachytíš je jen zajaté anebo mrtvé. Ani modř oblohy, ani červeň vlčího máku, ani krásu dívčí tvářičky jimi nezachytíš. Vy šťastní, dívčí tváře jsou beztravně přístupny vašim pohledům! Tato beztravnost však neplatí pro dotek rukou.”⁸

Teoretické srovnání zrakového a hmatového vnímání

Hmatové vnímání	Zrakové vnímání
Kontaktní	Distanční
Pomalé	Rychlejší
Časově postupné	Simultánní (časově souběžné)
Prostorové, nerozlišuje v ploše	Rozlišuje v prostoru i v ploše
Omezené rozměry zkoumaného předmětu	Prakticky neomezené rozměry zk. předmětu
Převážně aktivní, větší námaha	Převážně pasivní, menší námaha
Parciální	Komplexní

1. Tabulka je převzata od Kateřiny Stejskalové, která vychází z Najmanové (1992)⁹

Braillovo písmo

Kromě hmatu nebo sluchu nevidomému život usnadňují i další kompenzační pomůcky. Jako jsou například: bílá hůl, mluvicí hodinky, indikátor hladiny, mluvicí váha, speciální tiskárna Braillova písma, lupy různých druhů, indikátor barev, pro práci na PC je nezbytný software s hmatovým a hlasovým výstupem atd. Své nezastupitelné místo má i speciálně vycvičený vodící pes. V neposlední řadě není možné opomenout revoluční hmatové písmo.

Nejznámější nevidomou osobou je bezesporu Louise Braille. Francouz, který svým zdokonalením bodového písma pomohl nahradit černotisk. Tím umožnil snadnější vzdělávání nevidomým.

Je zajímavé, že předchůdcem Braillova písma bylo hmatové písmo vyvinuté pro vojenské účely Charlesem Barbierem – francouzským dělostřelcem. Jako první tak vymyslel systém zaznamenání informace pomocí 12 bodů, který měl vojákům usnadnit komunikaci v zákopu bez světla.

Louis Braille na jeho snažení navázal poté, co sám oslepl. (Vynález písma je datován do roku 1852.) Písmo zdokonalil a zjednodušil do šesti bodů. Znak je tak menší, proto je možné jej vnímat a nahmatat pouze jedním článkem prstu. Výhodou je také to, že jsou znaky adaptovatelné do všech světových jazyků (i do japonštiny a čínštiny).¹⁰ Pomocí Braillova písma je možné zapsat i složité matematické rovnice či noty krásné hudby.

Slepecké písmo podle Rudolfa Krchňáka:

„To nejsou úhledné řádky krásného rukopisu ani stránky kvalitně vytištěného textu knihy. Jsou to jen bezbarvé hrbolky na tuhém papíře. 63 kombinací vytvořených vyneccháním jednotlivých bodů ze svislého šestibodového obdélníku. Nelze vnímat celé řádky najednou očima, musíš hmatat každou slabiku prsty, které jsou často ztvrdlé prací.

A přece je to ten největší dar, jaký slepci v devatenáctém století dostali. Knihy tímto písmem psané jsou velké, těžké a drahé. Takovou knihu si nelze vzít do kapsy. Také není dobře možné mít svou vlastní knihovnu, nejsme-li zrovna majiteli menšího zámečku, abychom jí mohli vyhradit několik komnat. Vždyť například Hugovi "Bídníci" mají třicet svazků velkého formátu asi 8 cm tlustých.“¹¹

a		b		c		d		e	
l		2		3		4		5	
f		g		h		i		j	
6		7		8		9		0	
k		l		m		n		o	
p		q		r		s		t	
%		v		w		x		y	
u		v		w		x		y	
z		á		č		d'		é	
ě		í		ň		ó		ř	
š		ť		ú		û		ý	
ž		·		š		û		ý	
-		+		,		:		;	
"		(		/		?		!	
		)		*					

mezera		plný znak		apostrof		svislá čára	
prefix velkého písmene		řetězec velkých písmen		prefix malého písmene		číselný prefix	
velké řecké písmeno		malé řecké písmeno					

Obr. 1 Braillovo písmo

***

Nyní známe teoretická fakta. Avšak ta nás vybízí k dalšímu zkoumání. K pochopení tohoto problému je teorie sice důležitým, avšak nedostačujícím zdrojem informací. Následující kapitola se proto věnuje komunikaci. Podělím se o své osobní zkušenosti a zážitky ze světa tmy, upozorním čitatele na zásady komunikace s nevidomým. A v neposlední řadě se budu věnovat oděvu jako nositeli informace.

2 KOMUNIKACE

Tato kapitola se věnuje nejen komunikaci s nevidomými, zaměřila jsem se také na úlohu módy v oblasti sdělování informací a názorů.

2.1 Vlastní zkušenosti

Pro začátek vám budu vyprávět svůj příběh. Chtěla bych tak čtenáře seznámit s mými vlastními zkušenostmi a osvětlit mu, proč mě téma slepoty tolik inspiruje. Chci se s vámi podělit o své pocity z výstavy Neviditelná. Zjistíte například, proč se kolekce jmenuje právě Dotek a v čem se skrývá nejvíce mé inspirace.

Zprvu jsem informace ke své práci hledala samozřejmě na internetu, náhodou jsem narazila i na pozvánku k výstavě Neviditelná. Vypadalo to jako možnost získat cenné informace a zkušenosti, proto jsem hned rezervovala vstupenky. Jak se ukázalo později, byl to ten nejlepší nápad.

Ráno jsme se všichni tři vypravili na metro, já spolu se dvěma kamarády. Po dlouhé cestě jsme konečně dorazili k cíli, bohužel jako vždy pozdě. Na výstavu NEVIDITELNÁ jsme byli objednáni na 10 hodin, co se dalo dělat, na další prohlídku jsme museli počkat.

Čekání nám uteklo velmi rychle, protože se o naši zábavu postaral usměvavý průvodce Pavel. Ukázal nám expozici v části výstavy, která byla osvětlena. Povídali jsme si o všem možném, byl velmi otevřený a přátelský.

Musím přiznat, že jsem byla trochu nervózní, když na nás přišla řada. Měli jsme vstoupit do naprosté tmy a důvěřovat někomu cizímu? Už teď to zní děsivě, ne nadarmo se říká, že důvěra je slepá. V této chvíli to bylo výstižné tvrzení. Co naplat, někdy člověk musí riskovat. S velkými obavami jsem tedy vstoupila do místnosti zalité tmou.

Když se za námi zabouchly dveře a zmizel i poslední paprsek světla, trochu mě přepadla panika a strach. Naštěstí situaci zachránil náš nový průvodce Ondra. Když jsme se konečně nahmatali a postupně seznámili, mohli jsme pokračovat tmou směrem k hlavním dveřím bytu, který jsme si šli prohlédnout. Je jasné, že to nebyla klasická prohlídka jako s realitním makléřem. Postupovali jsme velmi pomalu, šoupli nohama po podlaze těsně kolem obvodové zdi a snažili se rozpoznat povrch věcí nebo nábytek. Pořád mě trápily oči. Nepřetržitě jsem pátrala po nějaké záchraně, po malém zdroji pramínku světla, který by mi ukázal směr a ujistil mě, že na mě nikde nic nečíhá a nemusím se bát. Neustále jsme do něčeho naráželi, nejčastěji do sebe navzájem, pořád jsme se snažili držet při sobě, permanentně jsme měla na sobě něčí „vystrašené“ ruce. Dotyky jsme se ujišťovali, že je vše v pořádku. Snažili jsme se rozpoznat co nejvíce tvarů a představit si, jak jednotlivé

pokoje vypadají a tak se v nich aspoň trochu zorientovat. Představitivost pracovala na plné obrátky. Na konec nám chtěl Ondra ukázat výhled z balkónu. Jak jinak, čekala jsem, že se otevrou dveře, bude v nich světlo a uvidím dlouhou ulici plnou aut, nebo výhled na řeku. Zklamání! Přišla jen tma, žádný zázrak, jen hluk aut.

To už jsme stáli na ulici. Všude to troubilo a najednou bylo všechno ještě horší než v bytě, neustále jsem se ujišťovala, že se mi nemůže nic stát, že nejsem na žádné ulici, ale v domě, a je tam se mnou Ondra, který se vyzná. Nevím proč, možná to bylo tím, že mi nic jiného nezbývalo, ale věřila jsem mu, dokonce víc než na 100%. Zeptal se mě, jestli si nechci na chvíli sednout na lavičku a odpočinout si. Jasně že jo, ale sedněte si do tmy. Vůbec se mi nechtělo dotýkat věcí, v hlavě mi neustále blikala kontrolka, že na ulici je přece všechno špinavé a zaprášené, i když v tomto případě to bylo nemožné, byli jsme přece uprostřed budovy, vše bylo jen jako, iluze, opět jsem se ujišťovala a přemáhala obavy.

Výlet ve městě netrval naštěstí dlouho. Vydali jsme se totiž prozkoumat venkovskou chatu a les. Nic mě tam už tolik neděsilo a rychle ze mě opadly veškeré obavy. Ani oči už zoufale nehledaly světlo a zvykly si na situaci ve tmě. Zmizel ten příšerný hluk aut a ozvalo se jen uklidňující cvrlikání ptáků, co víc si přát. Sice jsme nemohli ocenit horskou bystřinu a asi deset pstruhů, kteří se proháněli proudem, ale i tak to byl zážitek. Už pro nás nebylo tak těžké se v místnosti nahmatat, naučili jsme se komunikovat a snad už jsme ani nepůsobili tolik neohrabaně. Dokonce jsem začala i podezřívat Ondru, že snad vidí. Bylo pro mne nepochopitelné, jak lehké je pro něj zorientovat se v prostoru a všechny nás hned najít a okamžitě podat pomocnou ruku.

Teď už nás čekala předposlední část výstavy, galerie. Mohli jsme sahat na exponáty, to se mi nikdy v žádné jiné galerii nestalo! Mozek se snažil spojit všechny detaily, které mi poskytly ruce v jeden celek. Viděli jsme ten den světoznámé sochy z různých období a zemí. Všechny měly pod taktovkou hmatu rázem jiný rozměr.

Poslední část výstavy byla nejvíce oddechová, kavárna. To už jsem byla ve stavu, kdy se mi vůbec nechtělo odejít, tma mi začala dokonce vyhovovat. Velmi příjemně jsme si povídali, ale bohužel všechno jednou končí a v nejlepším se má přestat.

Rozloučili jsme se s Ondrou a pro změnu nás oslepilo opět světlo. V osvětlené expozici jsme strávili ještě hodně času nad dětskými skládačkami, které jsme se pokoušeli složit se zavázanýma očima. Hrůza, na něco takového musíte mít obrovskou trpělivost.

Z výstavy jsme pak odcházeli zrelaxovaní, plni skvělých zážitků, nejrůznějších dojmů a nových poznání. Musím říct, že jsem navštívila mnoho různých výstav, v Paříži,

Itálii atd. Viděla jsem světoznámá umělecká díla, ale nic se nevyrovná výstavě Neviditelná. Ta mi ukázala nový rozměr vnímání a pohled na svět. Nejen, že jsem měla možnost vyzkoušet si vše na vlastní kůži a zjistit, jak se nevidomý asi cítí. Uvědomila jsem si především kouzlo a hodnotu doteku.

Výstava mezi námi na chvíli zbořila pomyslnou bariéru, kterou mezi sebou navzájem udržujeme právě pohledem. Vymezujeme si svůj vlastní prostor, který někdy až přehnaně střežíme. Uniká nám tak spousta informací. Zapomínáme na hodnotu obyčejného podání ruky, pohazení či objetí. Říká se, že oči jsou okno do duše, ale ani pohledem někdy neřekneme vše. Až spolu s dotekem dopovíme myšlenku či pocit do konce.

2.1.1 Rady jak komunikovat s nevidomým

V neposlední řadě přikládám pár praktických rad v komunikaci s nevidomými podle SONS:

1. Mějte na paměti, že nevidomí jsou zcela normální lidé, kteří mají různé přednosti i nedostatky, jako každý jiný. I mezi nimi jsou lidé výjimeční, inteligentní i méně nadaní.
2. Při setkání s nevidomým se chovejte přirozeně a nenuceně. Pomozte tam, kde je to nutné, a to způsobem taktním a nenápadným. Pomoc však nevnucujte.
3. Vyvarujte se projevům soucitu - o ten dnešní nevidomí naprosto nestojí. S velkým povděkem ale vždy uvítají i sebemenší pomoc, která jim přijde vhod ve ztížených podmínkách. Nepřipusťte ani podceňující nebo snižující výroky, vždyť nevidomí mají právo na úctu a uznání stejně jako všichni ostatní.
4. Nevidomého, kterého znáte, pozdravte vždy sami jako první, i když je mladší než vy, a k pozdravu připojte i jeho jméno, aby věděl, že pozdrav patří jemu.
5. Když vstoupíte do místnosti, kde se nachází nevidomý, dejte se zřetelně poznat. Pokud vás nepozná podle hlasu, povězte svoje jméno. Tichý pohyb neznámé osoby v jeho okolí působí pochopitelně nepříjemně. Rovněž upozorněte na to, že místnost opouštíte.
6. Velmi nepříjemně na nevidomého působí, projednáváte-li jeho záležitosti nikoli přímo s ním, ale s jeho průvodcem. Průvodce nevidomého pouze doprovází, nikoli zastupuje.
7. Když se nevidomý ocitne na ulici, na nádraží apod. v orientačních těžkostech, zeptejte se ho, zda mu můžete nějak pomoci. Velký hluk, prudký déšť i sníh velmi zhoršují nevidomému orientaci v prostoru. Potom stačí, když nevidomému nabídne-

te, aby se lehce zavěsil do vaší paže, protože takto může snadno jít krůček za vámi, sledovat směr vašich pohybů a na vše včas reagovat.

8. Při nástupu do dopravních prostředků netlačte nikdy nevidomého před sebou, ale jděte sami první. Nev tlačujte nevidomého na sedadlo, stačí, když položíte jeho ruku na opěradlo. Při vstupu do auta položte jeho ruku na horní rám dveří.

9. Když nevidomý vstoupí do restaurace bez průvodce, jistě ocení pomoc při vyhledávání věšáku a volného místa u stolu. S jídlem si poradí sám, stačí, když mu povíte, jak je jídlo na talíři uspořádané. Určitě uvítá informace o tom, co všechno je na stole (sklenice s vodou, váza, popelník atd.), a kdo u stolu sedí spolu s ním .

10. Když budete nevidomého doprovázet delší dobu, popište mu hlavní rysy okolí, vybavení místnosti a osoby, které se kolem nacházejí. Při popisování se nemusíte vyhýbat optickým dojmům a barvám.¹²

2.2 Oděv nositelem informace

Neviditelná výstava byla pro mne druhý a nejspíše největší impulz pro vytvoření kolekce. Bez povídky Johna Varleye a Neviditelné by modely nikdy nevznikly. A to mě opět nabádá k zamyšlení.

V televizi i na internetu nám média předkládají mnoho reklam na téma handicapu. Je pravdou, že jsme na něj neustále upozorňováni. Ale stačí to? Reklama mě nikdy nedonutila k tomu, abych se začala zajímat o tuto problematiku. Ani žádné charitativní koncerty mě nepřesvědčily natolik, abych si „sáhla do svědomí“ a začala hledat více informací. Charitativní akce jsou bezpochyby velmi přínosné, ale ne vždy podají divákovi dostatek informací, aby si mohl udělat opravdovou představu o reálné situaci, o tom, komu bude případný výtěžek akce určen atd. Mám pocit, že jsou jen dvě cesty, jak je možné dostat se k tomuto tématu blíže.

Vždy jde o setkání tváří v tvář. Pokud se totiž věci netýkají přímo nás, často je přehlízíme. Nejlepším prostředkem, jak se seznámit s něčím, co nám není tolik vlastní, nebo jak píše výše, nezapadá do norem společnosti, je něco velmi přirozeného. Například kultura - kniha, výstava, dokonce máme možnost navštívit kavárnu ve tmě, apod. Proto myslím že dalším vhodným komunikačním prostředkem, který lze efektivně využít je právě oděv – neodmyslitelná součást lidské kultury už po celá století. Oděvem můžeme upozornit na jakoukoliv věc, móda se stává uměním, které reaguje na společenskou situaci. Nejvíce je možné tuto tendenci sledovat na počátku 80. let minulého století v revoluční tvorbě japonských návrhářů.

2.2.1 Revoluce - Japonští návrháři

Odjakživa oděv podléhá vlivům kultury či odlišné tradici jednotlivých národů. Odráží osobnost nositele, a tak jej odlišuje od ostatních. Dává mu možnost vyniknout, projevit svůj vkus či názor a svým způsobem jej řadí do určité společenské vrstvy. Po staletí prochází nesčetnými proměnami a vyvíjí se až do dnešní podoby.

Avšak přenesme se do zlomového období po druhé světové válce. Situaci v oblasti módy jasně upevňuje Christian Dior svým *New Look* a dává tak najevo, že se podmínky společnosti výrazně zlepšily, není čeho se obávat a nastupuje velká éra prosperity. Celá společnost se řítí mílovými kroky vpřed. Nástup a rozmach *pret-a-porter* vystihuje úspěchanou dobu. Vzestupu konfekce napomáhají nové technologie a širší využití umělých textilních vláken, která začínají být doceňována. Rychlé střídání trendů – každé desetiletí symbolizuje jiný novátorský postoj k módě – lety do vesmíru, technika, hudba, film, politická situace, kultura ulice, to vše inspiruje módní tvůrce. Ve svých dílech reagují na prostředí a situaci, která panuje ve společnosti.

Následující 80. léta jsou symbolem revoluce v podobě vlivu japonských módních návrhářů. Středobodem pozornosti už není pouze tělo a jeho křivky, které je potřeba ukazovat a pozvednout. Pomocí svých modelů se snaží japonští tvůrce západnímu světu představit i svoji kulturu. Nastiňují nový, do této doby neobvyklý přístup k odívání.

Jako jeden z prvních se na Evropské scéně objevil Kenzo Takada. Japonský umělec, jehož rukopis charakterizovaly oděvy plné barev, etnických motivů a květů. Dokonale podtrhovaly křivky a přednosti každé ženy. Nejvíce na sebe upozornil, když se jeho model objevil na titulní straně ELLE. Ohromil svým smyslem pro dokonalou kombinaci vzorů a doplňků, s naprostou jistotou věděl, co bude přitahovat jeho zákaznice.¹³

Kenza následoval Issey Miyake, který debutoval v New Yorku s originálními oděvy Tattoo Body v roce 1971 (úplet potištěný ve stylu japonského tetování portréty Janis Joplin a Jimmyho Hendrixe). Jednou z jeho nejvýraznějších prací se stala kolekce Pleats Please, když v 80. letech propracoval techniku plisé. Nepracoval tradičním způsobem - látku nejdříve nastříhal, oděv sešil, až následně jej plisoval. Miyake s každým materiálem pracuje vždy velmi citlivě a využívá jeho vlastností, které se snaží vyzdvihnout. Upozorňuje také na to, že se oděv stává výjimečný teprve díky jeho nositeli, kdy mezi látkou a tělem vzniká prostor, který je zákonitě u každého jiný.

*Obr. 2 Issey Miyake
podzim/zima 1989*

Říjen 1982 Paříž – v tomto roce zde předvedli již podruhé své kolekce Rei Kawakubová (Comme des Garçons) a Yohji Yamamoto. Vrstvené, zmačkané oděvy odstínů bílé barvy plné děr a třepení reflektovaly pojetí japonské krásy – krásy vědomé chudoby. Působily nahodile až ledabyle, avšak jejich vypracování bylo velmi precizní a technicky dokonale zvládnuté. V tomto okamžiku se v terminologii módy ustaluje i nový pojem Boro Look neboli žebrácký vzhled.

Stejně jako Kawakubová a Yamamoto, Miyake oděv povyšuje na umění a snaží se jím komunikovat, předávat informace, donutit diváka k zamyšlení, ukazuje nový pohled na svět i módu. Jednou z nejdůležitějších částí projektu celé kolekce je právě koncept nesoucí hlavní myšlenku a informaci. Tělo už není tolik oslavováno, i když se tito designéři snaží skloubit vlivy obou kultur, západu i východu. Oděv je mnohdy asymetrický, postavu často deformuje a vytváří tak zcela nové formy v podobě dekonstrukce. Návrháři využívají revolučních technologií, ale i tradičních postupů vlastních jejich kultuře.¹⁴

*Obr.3 Rei Kawakubová, Yohji Yamamoto
jaro/léto 1983*

Japonští módní tvůrci položili v 80. letech základní kámen pro dnešní chápání módy. Na jejich tendenci, dekonstruovat oděv, později navázalo mnoho dalších známých umělců, v první řadě je nutné zmínit šestici absolventů Královské akademie výtvarného umění v Antverpách - *Antwerp six*.

Ann Demeulemeester, Dries Van Noten, Dirk Bikkembergs, Walter Van Beirendock, Dirk Van Saen a Marina Yee v roce 1986 naložili své kolekce do dodávky a vyjeli prezentovat své umění na Londýnský Fashion Week.

Každý z těchto umělců chápe módu po svém, nebudu se zabývat všemi členy Antwerp six, pouze zmíním některé z nich, aby bylo zřejmé, jak odlišné názory a pohledy je možné v módě skloňovat.

Můžeme říci že nejbližší jsou si tvorbou Dirk van Saen a Walter Van Beirendock, kteří často spolupracují. Pro Beirendocka je typická nadsázka, humor a hravost jeho modelů, velmi častým tématem je pak sexualita.

*Obr. 4 Walter Van Beirendock
podzim 2012*

Naprosto odlišný způsob tvorby upřednostňuje Ann Demeulemeester. Zpravidla nerespektuje módní trendy a vytváří svůj vlastní osobitý styl. Na molech předvádí androgenní modely v typicky černých barvách. Upřednostňuje pouze kvalitní přírodní materiály. Pod jejím vedením nevznikají jen modely pro ženy, ale zabývá se také pánskou módou.¹⁵

*Obr. 5 Ann Demeulemeester
jaro/léto 2013*

Nejznámější z Antverpské šestky je bezpochyby Dries Van Noten. Svůj talent a lásku k módě zdědil po obou rodičích. V celé jeho tvorbě je patrný jejich vliv – například obliba různorodých lidových kultur. Van Noten se nechává inspirovat materiálem, jeho multikulturní kolekce hýří barvami a vzory. Bezchybně dokáže skloubit nositelnost

s extravagancí. Nesnaží se o komerčnost, ani jeho značka není příliš založena na reklamě a propagaci. Přesto je o jeho kreativní modely, které nejdou ruku v ruce s aktuálními trendy, velký zájem.¹⁶

*Obr. 6 Dries Van Noten
jaro 2013*

Do skupiny Antverp six se často mylně řadí také Martin Maison Margiela. Status anonymity návrháře přitahuje pozornost a zvědavost každého. Snad proto je jeho vlastní značka, která se svou originalitou bouří proti hlavnímu proudu luxusního módního světa, tolik obdivována.¹⁷ Promyšlené střihy, recyklace, rafinovanost, experiment a další možné výrazy vás napadají při pohledu na jeho práce. Z každodenního života vytrhává běžné předměty a díky svým modelům jim přisuzuje nový smysl a ukazuje je tak z nové perspektivy. Komunikuje s divákem svým vlastním neopakovatelným způsobem.

*Obr. 7 Martin Maison Margiela
jaro/léto 2008*

Pod vlivem dekonstrukce uvádí na svět své kreace také Hussein Chalayan, o kterém byla řeč již výše. Chalayan absolvoval Central Saint Martin v roce 1993, naprosto šokoval svou absolventskou kolekcí založenou na nezvyklém konceptu. Své modely nechal totiž několik týdnů zakopané pod zemí. Je ceněn pro svůj značně osobní přístup, ve kterém reflektuje své myšlenky a pocity. Hlavním rysem jeho tvorby je stoprocentní zvládnutí moderní techniky. Chalayan dokáže využít jejího potencionálu a obohatit tak svět módy o nové vjemy. Nejen že jeho konceptuální práce reagují na situaci ve společnosti, mají také velký přesah do kulturní sféry.¹⁸

*Obr. 8 Hussein Chalayan
jaro/léto 2009*

Na módní scéně se pohybuje nespočet kreativních návrhářů, kteří jsou schopni pomocí svých kolekcí šokovat, vybízet k zamyšlení či hlásat smělé názory, a tak reagovat na svět, ve kterém žijeme. K popsání jejich práce nestačí černě tištěná slova na bílém papíru. Je zapotřebí se zastavit, zamyslet nad tímto druhem umění a vytvořit si svůj vlastní názor.

***

Předchozí kapitola demonstruje mé chápání módy. Kdy oděv slouží jako komunikační prostředek nesoucí myšlenku. Stává se tak uměním a umožňuje návrháři projevit jeho vlastní názory a postoje. Konečně následující praktická část ukrývá detailní údaje o samotné kolekci a jejím vzniku.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 KONCEPT KOLEKCE

KAM OČI NEDOHLÉDNOU

(The Persistence of Vision 1978)

JOHN VARLEY

„Ruce jim poletovaly po tělech jako dva motýli, sdělovali si věci, které jsem nedokázal vysledovat ani vycítit. Zároveň se ale dotýkali i jiných lidí a ti se dotýkali jich. Povídali si spolu, třeba jen prostřednictvím prostého pohlazení po čele nebo po rameni.“

„Zčistajasna mi totiž svítilo, že její a moje pojetí rozhovoru jsou od sebe na míle daleko. Ona ho chápala jako komplikovanou interakci zahrnující i poslední kousek těla. Dokázala vyčíst slova a pocity z každého mého pohybu jako detektor lži. Zvuk pro ni představoval jen zanedbatelnou část komunikace, něco, čím se dorozumívala s cizinci. Růžová mluvila celou bytostí.“

„Mluvili tělem. Nejenom rukama, jak jsem si myslel. Jakoukoli částí těla, kterou se dotýkali někoho jiného, něco sdělovali, třeba i jen obyčejnou základní věc.“

„Rázem jsme měl ruce všude. Skoro jako bych rozuměl něžným vzkazům, které mi písmeno po písmenu psali na tělo. Slova mi možná unikala, ale jejich smysl ne.“¹⁹

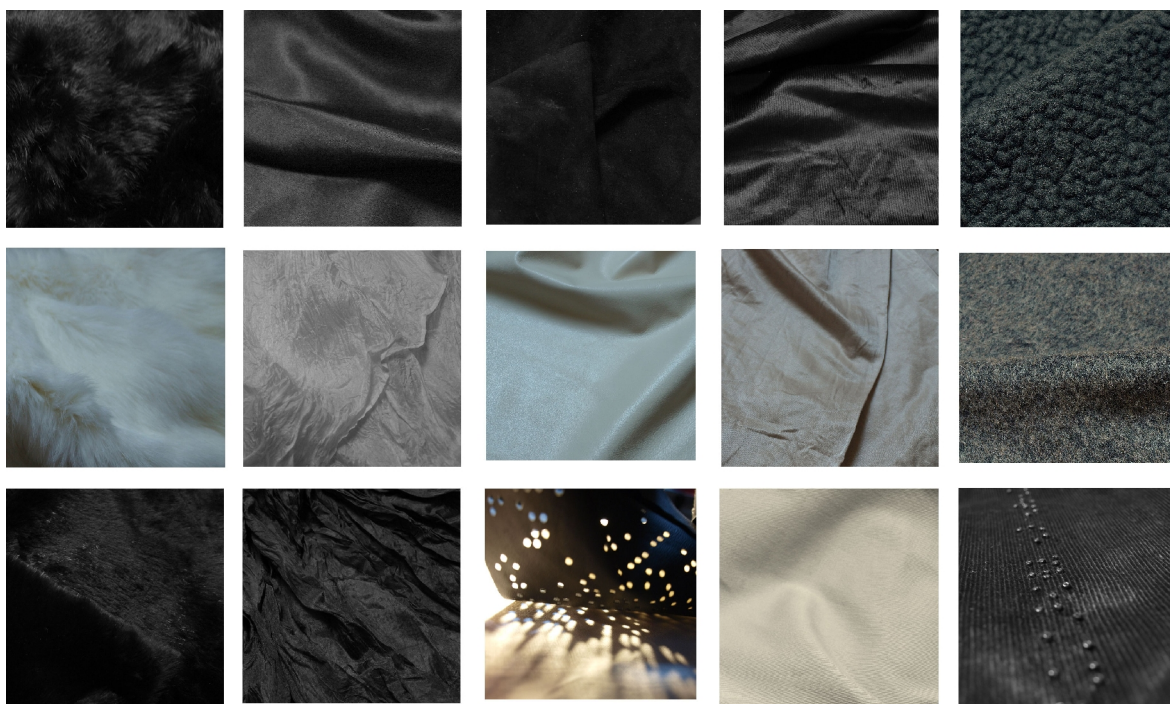
Z těchto krátkých vět není možné, udělat si ucelený obraz o příběhu knihy, alespoň však ilustrují autorovo citlivé chápání doteku. Tato slova jako první vzbudila mou pozornost a dovedla mne až sem.

Předem upozorňuji, že není mým cílem vytvořit kolekci určenou výhradně nevidomým. Chci se pouze inspirovat světem ve tmě a jeho malými střípky obohatit náš všední svět vidícího. Tím mám v úmyslu upozornit také na téma handicapu v naší společnosti.

3.1 Materiál

Výběr materiálu byl závislý především na konzultacích s nevidomými. Jsem ráda, že jsem měla možnost navštívit manžele Petru a Ondřeje Dvorské. Přinesla jsem jim na ukázkou různé druhy materiálů, které jsme společně hodnotili na základě jejich příjemnosti pro nošení. V konečném důsledku jsme se shodli na prvořadém využití přírodních látek. Mezi nejpříjemnější zařadili Petra a Ondřej bavlnu, hedvábí, kožešinu, kůži, z konkrétních

tkanin pak satén, manšestr nebo flanel. Naopak velmi nepříjemně působily na omak materiály chemického původu jako například polyester. (Nesmíme však zapomínat na to, že hodnocení může být velmi subjektivní, co je příjemné jednomu nemusí nutně vyhovovat někomu jinému a naopak. Přisuzovat tedy tyto materiály všem nevidomým by bylo zcestné.)

Obr. 9 Materiály zleva: 1. sl. - kožešiny, 2. sl. - hedvábí, 3. sl. - kůže, 4. sl. - kalhotoviny, 5. sl. – kabátovky, korálková aplikace

V celé kolekci se objevuje již zmíněné hedvábí, bavlna ve směsi s hedvábím nebo s podílem lycry, nejčastěji v plátňové či atlasové vazbě – satén. U některých modelů jsem ponechala hedvábí lehkou splývavost, v jiných momentech jsem se snažila změnit jeho strukturu zmačkáním. Zajímavý na dotek je také příjemně hladký manšestr. Dále jsem zvolila vlnu, pro svrchní oděvy, v různém provedení - tkaninu s vlasem a formu reliéfně plstěné pleteniny.

Hlavním materiálem je také kůže. Využila jsem jejích dobrých vlastností (netřepí se) pro výrobu „krajky“, kterou jsem vytvořila pomocí perforace. Na některých částech oděvu si tedy můžete všimnout textu v Braillově písmu, jedná se o konkrétní úryvky textu od J. Varleye. Vyražené písmo není čitelné pro nevidomého a plní pouze estetickou funkci. Aby bylo možné číst text i hmatem, zvolila jsem korálkovou výšivku. Snažila jsem se ji umístit tak, aby byl dotek pro nositele oděvu příjemný.

Nesmím opomenout také kožešinu, která celou kolekci dotváří. Nevyužívala jsem ji

primárně jako ozdobný prvek, jak bývá zvykem. Na kožešinu narazíte nečekaně, je ukryta očím jako podšívka v kapsách. Ozdobnou funkci plní pouze na jednom modelu, kdy jsou z ní zhotoveny vrchní díly rukávů. Ale ani zde není její využití prvoplánové. Už z dálky totiž uslyšíte proč. Uslyšíte? Ano, v jemném chmýří kožešiny jsou totiž ukryty malé rolničky, které se vám připomenou samy ještě před tím, než je nahmatáte prsty.

3.1.1 Barevnost

I když vím, že existují zrakové vady, jako je například praktická slepota či slabozrakost, u kterých je barva přímo zásadní. Rozhodla jsem se odvážným barvám a jejich kombinací vyhnout. Ve své práci se zaměřuji na úplnou slepotu, proto neopovažuji pestrou barevnost modelů za příliš důležitou. Nezabývám se ani oděvem určeným výhradně nevidomým, takže výrazné neonové barvy, které by měly zlepšit viditelnost nositele nejsou zapotřebí.

Barva je pro mne v tomto případě tedy na druhém místě, až za materiálem. Volila jsem tóny z palety přírodních odstínů – základní bílou a černou, které symbolizují jistý protiklad, pro doplnění pak šedou, hnědou, krémovou a jemně růžovou.

3.2 Střihy

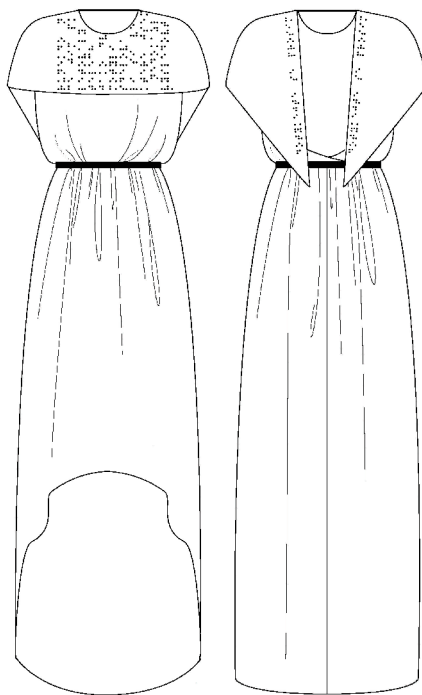
Pohodlnost střihu byla také předmětem konzultací. Už po celé věky je nejkomfortnější pro nošení uvolněný střih kimona. Vzdušný, jednoduchý, nenáročný a svým způsobem zcela dokonalý. Objevuje se hned na několika modelech. Protože šlo hlavně o pohodlné nošení, střihy jsou velmi jednoduché, bez zbytečných násilných úprav. Nebylo mým cílem postavu deformovat nebo svazovat do nepřírodných tvarů. Manipulace se střihem je proto minimální, jedná se vesměs o přesunutí záševků či švů, jinak si zachovává své standardní parametry.

Dalším výraznějším, můžeme říci i spojovacím, prvkem jsou záhyby, které se objevují nejčastěji u nakládaných kapes a manžet rukávů.

Do kolekce jsem zařadila i střihy, které formují postavu a zvýrazňují křivky těla – projmutý kabát, či úzké kalhoty. Snažila jsem se upozornit na ženskou linii pasu.

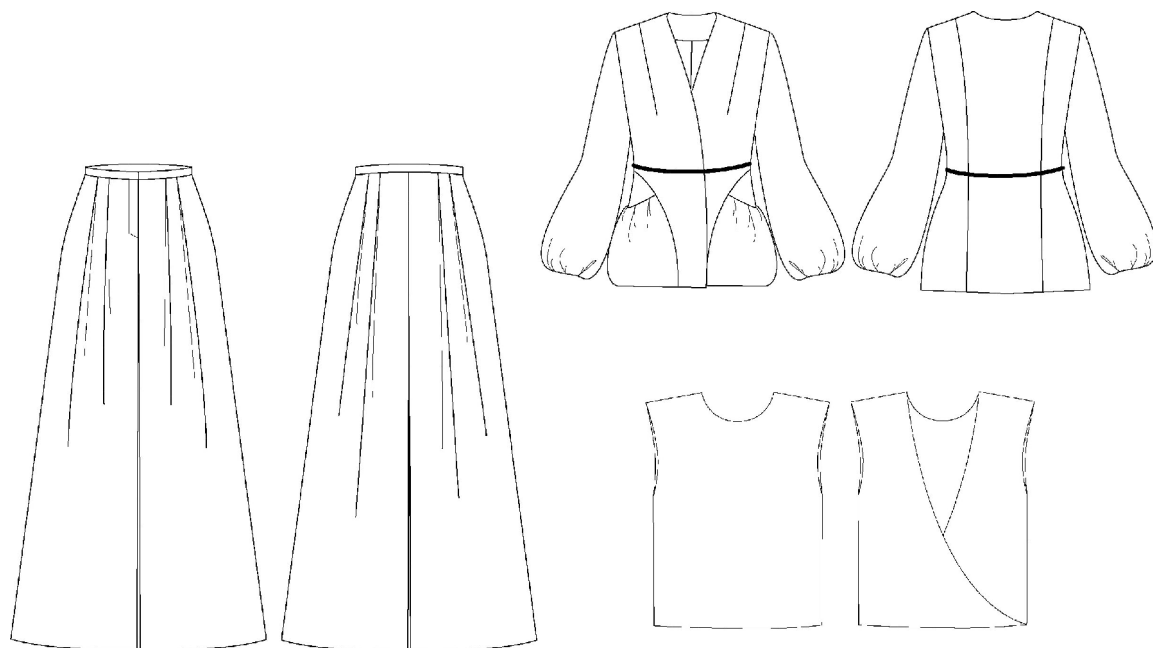

3.3 Popis jednotlivých modelů

Obr. 10 Technický nákres- model č. 1

Střih prvního modelu je rozdělen do dvou částí. Horní polovinu tvoří perforovaný kožený dílec s textem v Braillově písmu. V předním dílu sahá nad linii obvodu hrudníku, pozvolna přechází do ZD, kde se prodlužuje a dosahuje délky pasu. Hluboký výstřih odhalující záda je tvořen vystřížením ZD v šířce průkrčníku. Šev, který tvaruje oblouk ramene navazuje na náramenici a pokračuje níž do horní poloviny paže. Druhou část šatů tvoří hedvábná čtvrt kolová sukně, v PD je vystřížena těsně pod úroveň kolen. S horním dílcem je sešita pouze v předním díle, plynule pokračuje do ZD, kde se zapíná pomocí patentů. Díly se překryjí a následně jsou přes ně vedeny konce horního koženého dílu, který je opatřen úzkým koženým opaskem, ten se svazuje v PD.

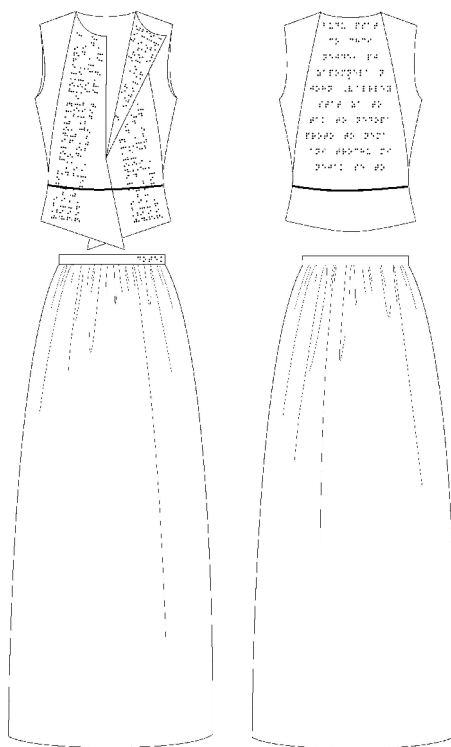

Obr. 11 Technické nákresy - model č. 2

Druhý model se skládá z volné hedvábné haleny kimonového střihu – sešita je pouze v náramenicích, celý díl je střižen vcelku bez výběru záševků. Třetí šev je v ZD v oblasti spodního okraje haleny, fixuje tak překrytí rozšířených dílců ZD.

Další částí jsou volné jemně růžové kalhoty do pasu ze směsi bavlny a hedvábí. Nohavice jsou rozšířeny pomocí skladů v PD i ZD. Kalhoty mají kapsy v bočním švu.

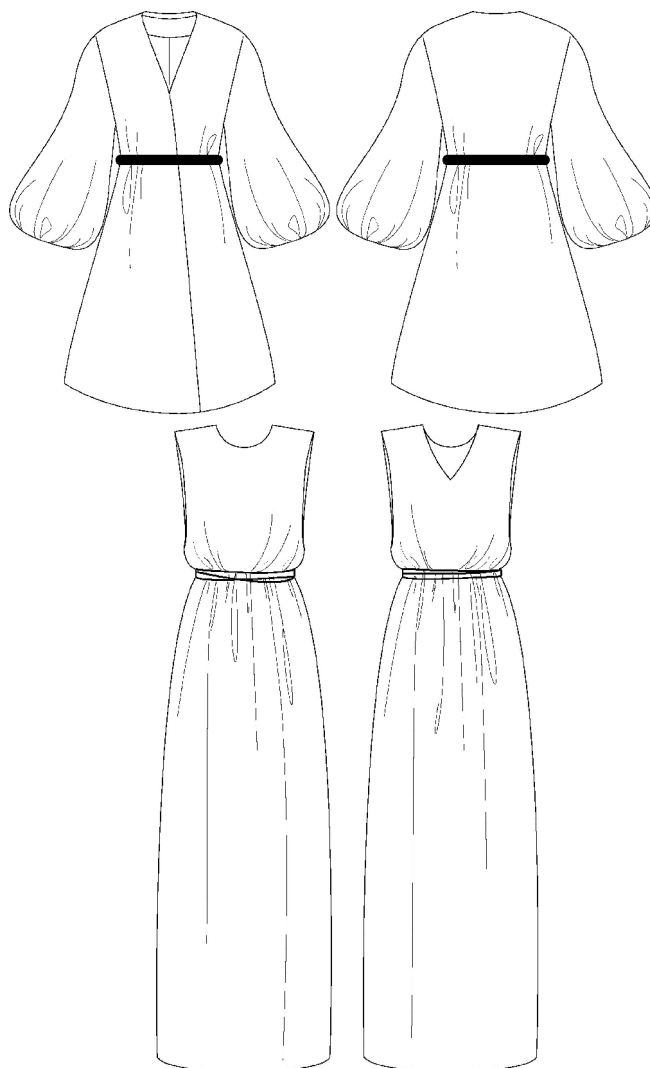
Model doplňuje kabátek bez límce ze šedé vlněné pleteniny. Střih je tvarován pomocí prsních záševků a přeneseného členícího švu v PD. V ZD jsou také dva členící švy pro vykreslení siluety. Objem v oblasti boků umocňují nakládané kapsy, každá se třemi sklady. Kapsy jsou podšité černou, stříhanou, králíčí kožešinou. Rozšířené rukávy kabátu jsou také se sklady, bez manžety. Podšívka je do kabátu všita ručně, aby se zachoval ustřižený okraj pleteniny, který tak působí čistěji. Celý model je doplněn jemným koženým páskem.

Obr. 12 Technické nákresy – model č. 3

Třetí model sestává z rovné, bílé, hedvábné sukně všité do světlého koženého pásku. Zapíná na patenty je v bočním švu.

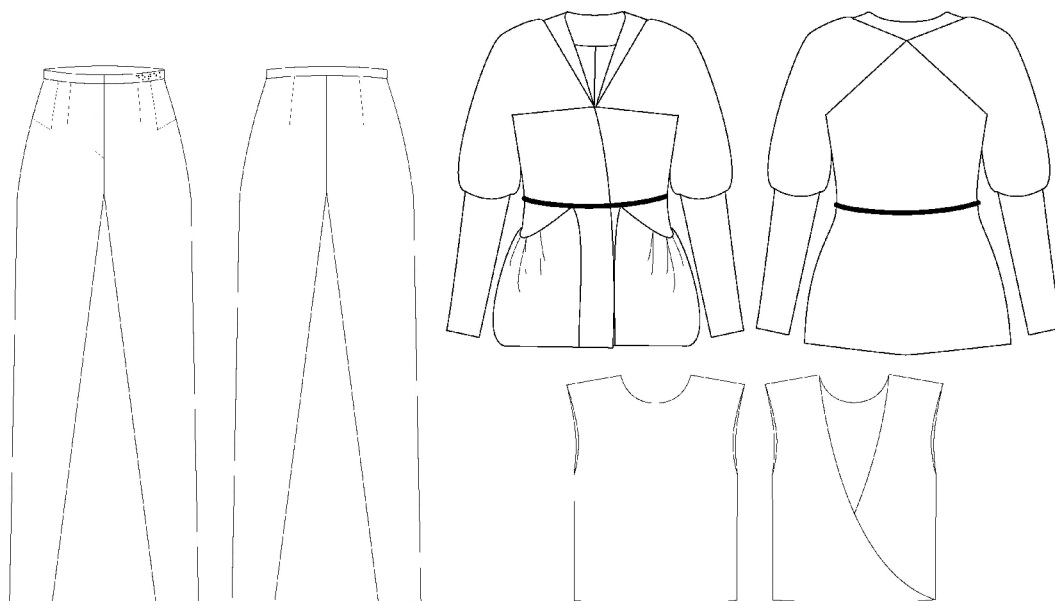
Černá kožená vesta je jednoduchého střihu s přenesenými členícími švy, které tvarují ženskou siluetu. Tu ještě zvýrazňuje úzký kožený opasek. Vesta je opět zdobena perforací v PD, v ZD je umístěna hmatem čitelná korálková výšivka.

Obr. 13 Technické nákresy - model č. 4

Dlouhé černé šaty z mačkaného hedvábí jsou jednoduchého rovného střihu, bez výběru a jiného tvarování, linii pasu opět zvýrazňuje úzký kožený pásek. V PD – kulatý výstřih. V ZD – výstřih do V.

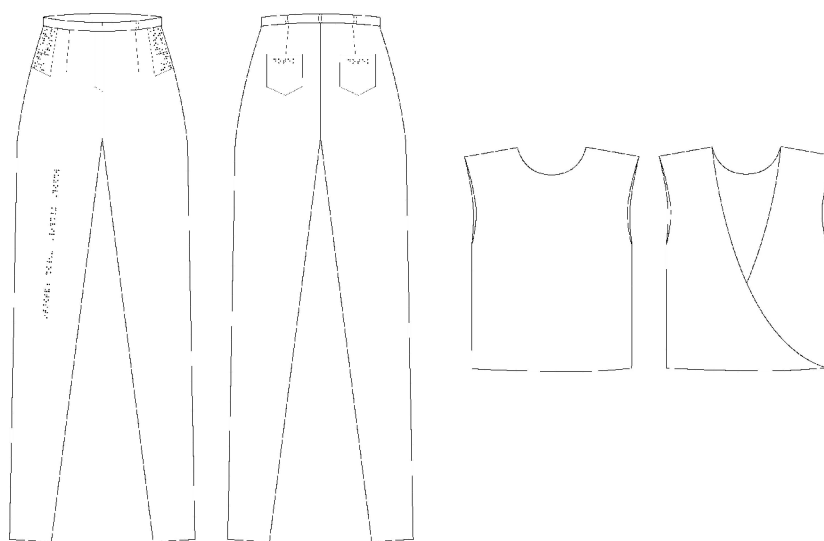
Součástí modelu je dlouhý, hnědý, vlněný kabát v délce nad kolena. Jednoduchý kimonový pozvolna rozšířený střih doplňují široké v oblasti zápěstí řasené rukávy. Manžeta opět chybí, řasení je fixováno ručními stehy. Kabát má kapsy ukryté v bočním švu, podšívku v nich tvoří černá králičí kožešina. Je doplněn širokým koženým opaskem.

Obr. 14 Technické nákresy – model č. 5

Základním kusem je opět bílá volná halena z mačkaného hedvábí – viz popis modelu č. 2. Součástí modelu jsou i úzké bílé kalhoty (bavlna s podílem lycry) do pasu. Zajímavé jsou například nezvyklým řešením kapes – hranatý tvar, jinak si zachovávají klasický ráz, pas je tvarován 4 záševky dvěma v PD a 2 v ZD. Pasový límec je zhotoven ze světlé kůže, kde jsem znovu využila motivu Braillova písma.

Krátký kabátek vychází z kimonového střihu. Střih je rozdělen do dvou částí. Horní část sahající nad úroveň obvodu hrudníku a polovinu rukávu tvoří bílá králičí kožešina s aplikací drobných rolniček. Límec v tomto případě zastupuje pruh světlé kůže. Trupová část je tvořena šedou vlněnou pleteninou. Kabátek je tvarovaný pouze pomocí bočních švů. Výrazným prvkem PD jsou nakládané kapsy se sklady. V ZD je kožešina sestřižena šikmo a tvoří tak sedlo ve tvaru obráceného V. Kožešinové rukávy jsou všity do dlouhé úzké manžety z černého manšestru. Kabát je doplněn úzkým koženým opaskem.

Obr. 15 Technické nákresy – Doplňující modely

Černá halenka z mačkaného hedvábí – viz popis modelu č. 2 a úzké, černé manšestrové kalhoty umožňují variabilitu kolekce. Kalhoty jsou stejného střihu jako u modelu č. 5., liší se jen detaily v Braillově písmu – perforované kapsy a výšivka na pravé nohavici. V ZD mají navíc dvě nakládané kapsy.

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

4 NÁVHIV

Obr. 16 Návrh č. 1

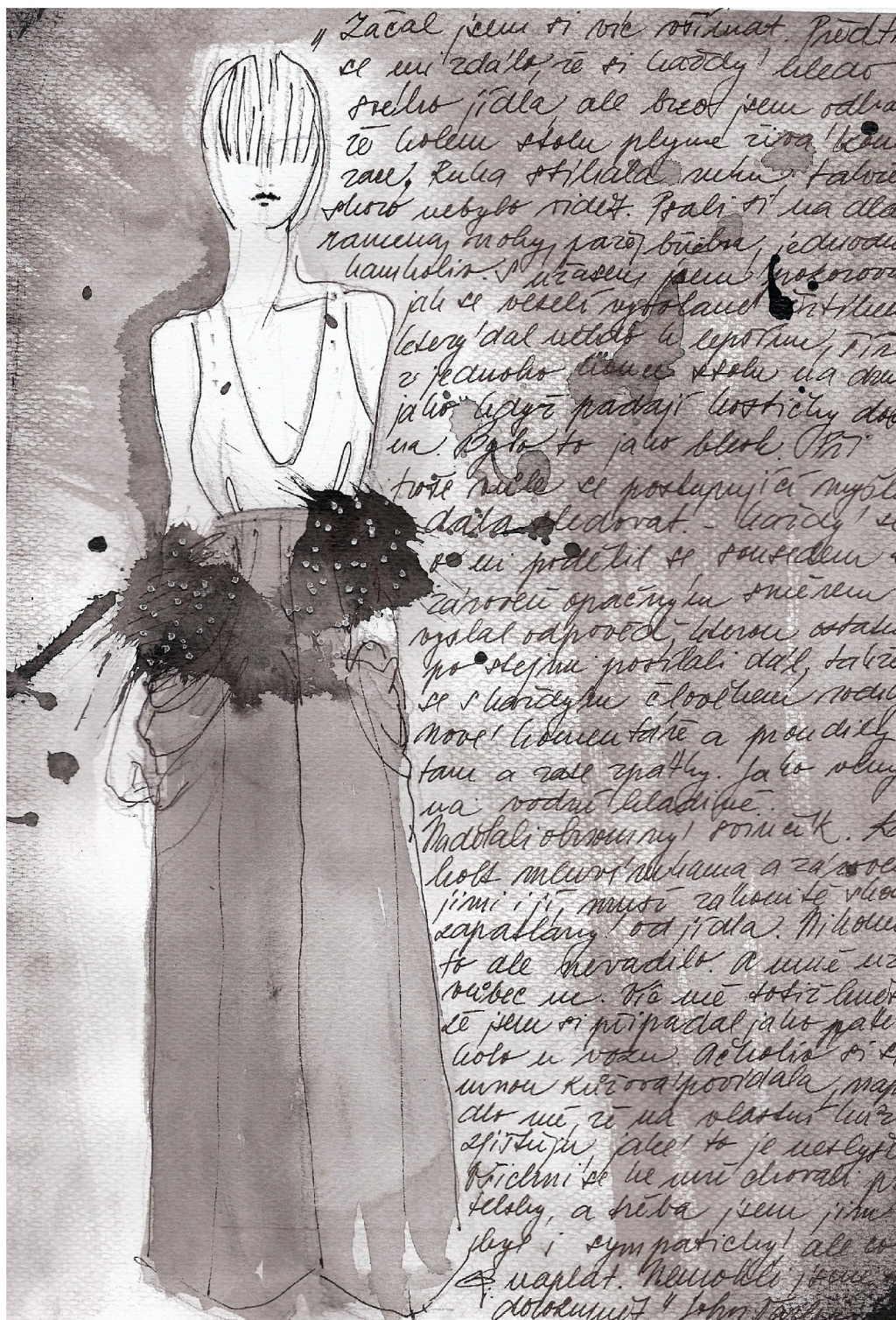
Obr. 17 Návrh č. 2

Obr. 18 Návrh č. 3

Obr. 19 návrh č. 4

Obr. 20 Návrh č. 5

Obr. 21 Návrh č. 6

5 FOTOGRAFIE

Fotografie nevznikaly obvyklým způsobem. Nejsou běžně nasvíceny, jak by se od ateliérového snímku dalo očekávat. Celé focení probíhalo ve tmě. Modely jsou nasvícené pouze pomocí led baterek. Tato technika je velmi náročná, avšak dodává snímkům zvláštní atmosféru a křehkost.

Na závěr chci poděkovat autorce fotografií Anetě Vašatové a modelce Lucii Kropáčové za ochotu a pomoc při realizaci snímků.

Obr. 22 Fotografie modelu č. 1

Obr. 23 Fotografie modelu č. 2

Obr. 24 Fotografie modelu č. 3 PD

Obr. 25 Fotografie modelu č. 3 ZD

Obr. 26 Fotografie modelu č. 4

Obr. 27 Fotografie modelu č. 4 šaty

Obr. 28 Fotografie modelu č. 5

Obr. 29 Fotografie modelu č. 5 halenka

ZÁVĚR

Téma slepoty je pro mne nevyčerpatelným zdrojem inspirace. Je možné jej zkoumat z mnoha různých směrů. Pokaždé se naučíte něco nového, vždy vás přiměje k zamyšlení a obohatí o nové zkušenosti. Má závěrečná práce je jen jeden z mnoha možných pohledů.

Tento námět jsem schovávala v šuplíku několik let. Až bakalářská práce mi poskytla možnost jej konečně více prozkoumat. Byla to dlouhá cesta plná nových podnětů. Dostala jsem možnost vidět svět z jiné perspektivy a uvědomit si jeho krásy, které jsou ukryté v těch nejvšednějších věcech kolem každého z nás. Stačí se pouze zastavit, zamyslet a vnímat.

Měla jsem šanci poznat spoustu nových lidí, kteří mě nesmírně obohatili, za což jim děkuju. Informace v poučkách nikdy nenahradí osobní setkání a rozhovor. Nejlepší zkušeností mi byla již zmíněná Neviditelná výstava. Stala se nezapomenutelným zážitkem, který doporučuji každému.

Práce na této kolekci mne velmi bavila. Doufám, že budu mít příležitost vrátit se k tomuto nebo podobnému tématu ještě jednou v budoucnu. Nejen, že je neustále co zlepšovat, především je to možnost, jak poznat samu sebe a uvědomit si vlastní hodnoty.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] MEDVEĎOVÁ, Jiřina. Nevidomi [online].[cit.2013-11-04]Dostupné z:
<http://www.nevidomi.cz/sbh0.htm>
- [2] STEJSKALOVÁ, K. Komunikace a osoby se zrakovým postižením. In JUR KOVIČOVÁ, P. (ed.) a kol. Komunikace a lidé se smyslovým postižením. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2649-5.
- [3] SCHINDLER, Radek. PEŠÁK, Milan. SONS Kdo je zrakově postižený[online].[cit.2013-11-04] Dostupné z: <http://www.sons.cz/kdojezp.php>
- [4] SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika. 1. vydání. Praha: Grada 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
- [5] Hmant [online]. [cit.2013-11-04] Dostupné z: <http://www.lidske-smysly.wbs.cz/Hmat.html>
- [6] SONS Desatero pro kontakt s postiženým [online].[cit.2013-11-04] Dostupné z: http://www.sons.cz/desatero_k.php
- [7] LAPŠÁNSKÁ, Dana. Módní vynálezy. Přednášky na UTB ve Zlíně .2013.
- [8] FUKAI, Akiko. Fashion: a fashion history of the 20th century : the collection of the Kyoto Costume Institute. Köln: Taschen, c2012, 351 s. ISBN 978-3-8365-3604-2.
- [9] Kolektiv autorů, Fashion now 2: časopis i-D vybírá 160 nejlepších módních návrhářů z celého světa. Praha: Slovart, c2010, 556 s. ISBN 978-80-7391-252-9.
- [10] JOHN, Varley. Kam oči nedohlédnou. In C. N. Brown, J. Strahan. Locus Tonejlepší z fantasy a science fiction. 1. vydání. Plzeň: Laser-books s. r. o. 2007. 480s. ISBN 978-80-7193-240-6

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

SONS Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých ČR

Obr. Obrázek

Apod. A podobně

Tzv. Takzvaně

PD Přední díl

ZD Zadní díl

č. číslo

sl. sloupec

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Braillovo písmo – dostupné z: http://www.sons.cz/braillska_abeceda_sada.php

Obr. 2 Issey Miyake podzim/zima 1989 – dostupné z:
<http://notnaked.tumblr.com/post/12260415316/curiousblaque-issey-miyake-aw-1989-from-the>

Obr. 3 Rei Kaeakubo, Yohi Yamamoto jaro/léto 1983 – dostupné z: http://i16.photobucket.com/albums/b11/Avantster/Fashion/CdG_1983SS01.jpg

Obr. 4 Walter Van Beirendock podzim 2012 – dostupné z:
<http://www.tomandlorenzo.com/2012/01/walter-van-beirendonck-fall-2012-menswear-collection.html>

Obr. 5 Ann Demeulemeester jaro/léto 2013 – dostupné z:
<http://blog.stylesight.com/runway/ann-demeulemeester-10>

Obr. 6 Dries Van Noten jaro 2013 – dostupné z: <http://www.fabsugar.com/Dries-Van-Noten-Spring-2013-Pictures-25168566>

Obr. 7 Martin Maison Margiela jaro/léto 2008 – dostupné z: http://maisonmartinmargiela.tumblr.com/collections#/en_US

Obr. 8 Hussein Chalayan jaro/léto 2009 – dostupné z: <http://www.buamai.com/image/2181>

Obr. 9 Materiály

Obr. 10 Technický nákres – model č. 1

Obr. 11 Technické nákresy – model č. 2

Obr. 12 Technické nákresy – model č. 3

Obr. 13 Technické nákresy – model č. 4

Obr. 14 Technické nákresy – model č. 5

Obr. 15 Technické nákresy – Doplnující modely

Obr. 16 Návrh č. 1

Obr. 17 Návrh č. 2

Obr. 18 Návrh č. 3

Obr. 19 Návrh č. 4

Obr. 20 Návrh č. 5

Obr. 21 Návrh č. 6

Obr. 22 Fotografie modelu č. 1

Obr. 23 Fotografie modelu č. 2

Obr. 24 Fotografie modelu č. 3 PD

Obr. 25 Fotografie modelu č. 3 ZD

Obr. 26 Fotografie modelu č. 4

Obr. 27 Fotografie modelu č. 4 šaty

Obr. 28 Fotografie modelu č. 5

Obr. 29 Fotografie modelu č. 5 halenka

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. **Teoretické srovnání zrakového a hmatového vnímání**

- 1 MEDVEĎOVÁ, Jiřina. Nevidomi [online].[cit.2013-11-04]Dostupné z:
<http://www.nevidomi.cz/sbh0.htm>
- 2 Viz bod 1
- 3 STEJSKALOVÁ, K. Komunikace a osoby se zrakovým postižením. In JURKOVIČOVÁ, P. (ed.) a kol. Komunikace a lidé se smyslovým postižením. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2649-5.
- 4 SCHINDLER, Radek. PEŠÁK, Milan. SONS Kdo je zřakově postižený[online].[cit.2013-11-04] Dostupné z: <http://www.sons.cz/kdojezp.php>
- 5 SLOWÍK, Josef. Speciální pedagogika. 1. vydání. Praha: Grada 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
- 6 Viz bod 3
- 7Hmat [online]. [cit.2013-11-04] Dostupné z: <http://www.lidske-smysly.wbs.cz/Hmat.html>
- 8 Viz bod 1
- 9 Viz bod 3
- 10Viz bod 3
- 11Viz bod 1
- 12SONS Desatero pro kontakt s postiženým [online].[cit.2013-11-04] Dostupné z:
http://www.sons.cz/desatero_k.php
- 13 LAPŠÁNSKÁ, Dana. Módní vynálezy. Přednášky na UTB ve Zlíně. 2013.
- 14 FUKAI, Akiko. Fashion: a fashion history of the 20th century : the collection of the Kyoto Costume Institute. Köln: Taschen, c2012, 351 s. ISBN 978-3-8365-3604-2.
- 15Kolektiv autorů, Fashion now 2: časopis i-D vybírá 160 nejlepších módních návrhářů z celého světa. Praha: Slovart, c2010, 556 s. ISBN 978-80-7391-252-9.
- 16 Viz bod 13
- 17 Viz bod 13
- 18 Viz Bod 15
- 19JOHN, Varley. Kam oči nedohlédnou. In C. N. Brown, J. Strahan. Locus To nejlepší z fantasy a science fiction. 1. vydání. Plzeň: Laser-books s. r. o. 2007. 480 s. ISBN 978-80-7193-240-6